

Ivana Brač, Tomislava Bošnjak Botica

SEMANTIČKA RAZDIOBA GLAGOLA U BAZI HRVATSKIH GLAGOLSKIH VALENCIJA

*Ivana Brač, mag. philol. croat. i phil., Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, ibrac@ihjj.hr, Zagreb
dr. sc. Tomislava Bošnjak Botica, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, tbosnjak@ihjj.hr, Zagreb*

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'367.625

rukopis primljen: 10. 4. 2015.; prihvaćen za tisak: 18. 6. 2015.

U radu se razmatra opravdanost semantičke razdiobe glagola kao polazišta u njihovoj sintaktičkoj obradbi. Pri podjeli glagola na semantičke skupine pojedini autori polaze od sintaktičkih kriterija (npr. Levin 1993, Dorr 1997, Korhonen i Briscoe 2004, Mikelić Preradović 2010), ističući snažnu povezanost značenjskih obilježja glagola i njihove sintaktičke strukture. S pomoću različitih sintaktičkih alternacija određuje se pripadaju li glagoli istoj semantičkoj skupini. S druge strane, dio jezikoslovaca smatra da je opravdanije držati se isključivo semantičkih kriterija i značenjskih odnosa među glagolima koji pripadaju istomu semantičkom polju (npr. Fellbaum 1998, Šojat 2012). Pri odlučivanju o načinu obradbe glagola u Bazi hrvatskih glagolskih valencija pošlo se od podjele glagola na semantičke skupine zbog spomenute povezanosti dviju razina te pretpostavke da neizvorni govornik hrvatskoga može predvidjeti sintaktički obrazac glagola unutar određene semantičke skupine ako zna sintaktički obrazac prototipnih glagola te semantičke skupine. Na osnovi kriterija čestotnosti i zastupljenosti u priručnicima relevantnim za ovladavanje hrvatskim kao stranim jezikom do razine B1 odabrano je 900 glagola. Ti su glagoli prvotno raspoređeni u semantičke skupine prema značenju koje se u rječnicima navodi kao prvo, no to prvo značenje služi samo za osnovnu, polazišnu podjelu s obzirom na to da se pojedini glagoli po svojim ostalim značenjima mogu naći i u kojoj drugoj skupini.

Ključne riječi: *glagoli; semantička razdioba; valencijska baza; sintaktički obrazac; hrvatski jezik; jezična razina B1*

1. Uvod

O glagolskim se valencijama u hrvatskom jeziku nešto više počelo pisati od 80-ih godina prošloga stoljeća (npr. Samardžija 1986, 1988, 1994; Filipović 1993), a istraživanja su se intenzivirala napose posljednjih 10-ak godina te su radi opisivanja sintaktičkoga

ustroja hrvatskih glagola glagolske valencije postale temom znanstvenoistraživačkih projekata¹ i doktorskih disertacija², a stvoreni su i prvi pretraživi rječnici glagolskih valencija (Mikelić Preradović 2008). Ti se pristupi metodološki i sadržajno razlikuju, što se ogleda u ponešto drukčijem opisu. U Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, u sklopu priprema za rječnička izdanja, od 2005. počelo se s određivanjem rekcijских³ dopuna za više od 24 000 glagola.⁴ Od 2008. prešlo se na prikladniji model koji bi obuhvatio manje glagola, ali bi uključivao detaljniji valencijski opis utemeljen na korpusnim potvrdama. To se istraživanje nastavilo na projektu *Valencijski rječnik hrvatskih glagola* kojim je u početku obuhvaćeno oko 2000 glagola podijeljenih u semantičke skupine i iz kojega će 2013. nastati *Baza hrvatskih glagolskih valencija* (BHGV). Riječ je o bazi podataka koja je smišljena kao podloga javno dostupnomu sustavu za pretraživanje i učenje glagolskih valencija te izradbi tiskanoga izdanja rječnika glagolskih dopuna (Birtić i Nahod 2015, Birtić i Runjaić 2015). Početni je broj glagola određen za obradbu u spomenutoj bazi u odnosu na prvotno predviđenih 2000 smanjen za gotovo dvije trećine, čime se, uz procjenu o broju glagola potrebnih za normalno razumijevanje tekstova kojega jezika, išlo ukorak s nekim suvremenim valencijskim rječnicima poput njemačkoga VALBU-a ili češkoga VALLEX-a. Ideja o povezivanju sintaktičkih sa semantičkim obilježjima oslanja se na istraživanja provedena ponajprije za engleski jezik (usp. Levin 1993)⁵. Baveći se valentnošću (ponajprije s obzirom na broj obveznih dopuna) i „semantičkim mijenama” (promjenama značenja) hrvatskih glagola, Samardžija (1994) navodi tri vrste odnosa: a) promjena značenja glagola ostaje bez utjecaja na valentnost glagola, npr. *mutiti*, b) do promjene valentnosti glagola dolazi bez promjene značenja, npr. *trčati* i c) istodobno se mogu promijeniti valentnost i značenje glagola, i to tako da glagol u jednom značenju ima jednu valentnost, a u drugom drugu, npr. gl. *proigrati* (Samardžija 1994: 52). Autor napominje da uzroci tim trima mogućnostima zahtijevaju cjelovito istraživanje i utemeljena objašnjenja.

¹ U okviru projekta *Kontrastivno proučavanje hrvatskoga jezika prema stranim jezicima* tiskan je 4. svezak *Teorija valentnosti i Rječnik valentnosti hrvatskih glagola* 1993. Od 2007. do 2013. projekt MZOS-a *Valencijski rječnik hrvatskih glagola* u okviru programa Hrvatska standardnojezična leksikologija i leksikografija.

² Npr. Šojat 2008, Mikelić Preradović 2008.

O semantičkoj i semantičko-sintaktičkoj analizi engleskih te engleskih i hrvatskih glagola u okviru kognitivne lingvistike v. Žic Fuchs 1991 i Tuđman Vuković 2010.

³ Pod rekcijom se ovdje podrazumijeva sintaktička okolina glagola, tj. odnos zavisnosti u kojem glagol zahtijeva dopunu u određenom padežu. Valencija je širi pojam od rekcije jer valencijski opis, kakav se primjenjuje u BHGV-u, uz sintaktičku okolinu obuhvaća i semantičku kategorizaciju te definiranje semantičkih uloga.

⁴ Toliko je naime glagolskih leksema uvršteno u tzv. Leksičko-morfološku bazu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, što je zasad najveća građa glagola hrvatskoga jezika, koja uključuje ne samo suvremenu građu iz jednojezičnih rječnika nego i potvrde iz nešto starijih i(li) specijaliziranih rječnika (npr. *Rječnik hrvatsko-talijanski* D. Parčića, *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* JAZU, *Rječnik stranih riječi* B. Klaića, rječnike B. Šuleka itd.).

⁵ I slavenski autori ističu da u jeziku općenito postoji snažna uzajamna veza između njegovih sintaktičkih i semantičkih svojstava te da su jezični izrazi koji imaju slična sintaktička svojstva i značenjski bliski (Apresjan 1967, 1974 prema Štrbac 2006). U opisu valentnosti glagola emocionalnoga stanja u srpskom jeziku Štrbac također navodi da je „isprepletenosti semantičkih i sintaktičkih obeležja jezičkih jedinica nemoguće zanemariti” (Štrbac 2006: 79) te zaključuje da glagoli koji pripadaju istoj leksičko-semantičkoj skupini na sintaktičkom planu pokazuju ista ili slična svojstva (2006: 98).

2. Građa

Građu prikupljenu za izradbu BHGV-a prvotno je činilo 1860 glagola koji su crpljeni iz nekoliko vrela: *Hrvatskoga čestotnog rječnika* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999), *Školskoga rječnika hrvatskoga jezika* (Birtić i dr. 2012), udžbenika i vježbenica za učenje hrvatskoga jezika kao inoga, tj. drugoga ili stranoga (Čilaš-Mikulčić i dr. 2006a, 2006b, Čilaš-Mikulčić, Gulešić-Machata i Udier 2008, 2011a, 2011b) te iz propisanoga referentnog okvira za hrvatski jezik (Grgić, Gulešić Machata i Nazalević Čučević 2013), a potom je usporedbom vrela taj broj smanjen. Naime, iz *Hrvatskoga čestotnog rječnika* ispisano je prvih 1000 najčešćih glagola (Bošnjak Botica 2011) koji su uspoređeni s popisom glagola iz navedenih priručnika za učenje hrvatskoga jezika kao inoga da bi se izbjegli dvostruki unosi. Korpus na temelju kojega je izrađen *Hrvatski čestotni rječnik* obuhvaća pisana književna (drama, proza, poezija), publicistička i obrazovna djela (udžbenici za školsku godinu 1977./1978.).⁶ i nedostaje mu jezik svakodnevne komunikacije, stoga je usporedba s glagolima potrebnim za ovladavanje hrvatskoga jezika na razini B1 bila nužna da bi se dobio popis koji će pokriti komunikacijske potrebe neizvornih govornika⁷, pružiti dodatne spoznaje izvornim govornicima te osigurati jezikoslovcima materijal za podrobnija istraživanja. Završni popis koji je nakon usporedbe dvaju korpusa (čestotnoga i udžbeničkoga) načinjen za prvu fazu izradbe BHGV-a sastoji se od 900 glagola⁸. Taj popis uključuje svršene glagole (npr. *poludjeti*) i nesvršene glagole (npr. *mrziti*), a katkad i oba vidska parnjaka (npr. *podnijeti* i *podnositi*), ovisno o njihovoj čestotnosti u navedenim vrelima. Popis od 900 glagola bliži je onomu u rječniku VALBU (Schumacher i dr. 2004), koji je poslužio kao model za teorijsku podlogu i oblikovanje sintaktičke strukture spomenute baze (više o tome u Birtić i Runjaić 2015).

3. Polazišna načela za razdiobu glagola

Glagoli se u ovakav tip baze mogu uvrstiti polazeći od različitih načela, od morfoloških (podjela na vrste i razrede, podudarnost tvorbenih sufiksa) do semantičkih, a često se ona mogu kombinirati. Glagoli odabrani na temelju čestotnih i korpusnih potvrda u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* podijeljeni su u semantičke skupine. Takva razdioba omogućuje da se lakše prepoznaju značenjske razlike među bliskoznačnim glagolima, uoče razlike u uporabi te sintaktička i semantička ograničenja glagola, koja su važna ne samo u leksikografskoj obradbi nego i neizvornim govornicima da bi mogli oblikovati gramatične rečenice (usp. Samardžija 1993: 9). Sve navedeno omogućuje

⁶ Usp. Tadić 1999.

⁷ U nekim se dvojezičnim rječnicima i udžbenicima inojezičnoga hrvatskoga uz stanovit broj glagola navode i njihova valencijska obilježja, s primjerima ili bez njih (više u Gulešić-Machata, Čilaš-Mikulčić i Udier 2011).

⁸ Prvi valencijski rječnik glagola u hrvatskome, kontrastivni hrvatsko-engleski rječnik (Filipović 1993), u kojem je obrađeno 60 glagola, također se oslanja na potvrde u onodobnim udžbenicima za učenje hrvatskoga kao stranoga (v. u Gulešić-Machata, Čilaš-Mikulčić i Udier 2011: 29).

jednostavniju poredbenu analizu (v. Brač i Magić 2014, Brač i Matas Ivanković 2015) te moguću razmjenu istovrsnih podataka s drugim bazama podataka koje se temelje na istom ili sličnom načelu razdiobe. Ovim se pristupom lakše mogu uočiti i sintaktičke alternacije unutar jedne semantičke skupine, primjerice, psihološki glagoli (npr. *radovati*, *veseliti* i dr.) imaju izražen poticaj nominativnom dopunom i iskustvenik akuzativnom dopunom, no kada je riječ o povratnim glagolima (*radovati se*, *veseliti se* i dr.) poticaj je izražen dativnom, a iskustvenik nominativnom dopunom: *Njihov dolazak raduje grad.* / *Grad se raduje njihovu dolasku.*

Spomenutoj prednosti ovakva pristupa u usvajanja hrvatskoga kao inoga jezika dodajemo i pretpostavku da neizvorni govornik može prepoznati potrebne dopune glagola ako zna kojoj semantičkoj skupini taj glagol pripada. Primjerice, prototipni glagoli govorenja (*govoriti*, *reći*, *kazati*) imaju nominativnu (agens), dativnu (cilj) i akuzativnu (tema) dopunu, stoga je pretpostavka da će i npr. glagol *pričati* imati iste dopune. Od 80-ih godina 20. st. mnoge su teorije polazile od toga da je sintaktička realizacija argumenata, odnosno njihove kategorije i gramatička funkcija, predvidljiva iz značenja glagola (Levin i Rappaport Hovav 2005: 7). Levin i Rappaport Hovav (2005: 18) navode da mnogi autori uspoređuju razrede glagola s razredima glasova u fonologiji uspostavljajući poveznicu između razlikovnih obilježja i značenjskih komponenata, pa kako postoji skup razlikovnih obilježja koja su univerzalna i čine relativno malen i zatvoren skup, tako moraju postojati i značenjska obilježja glagola prema kojima se glagoli mogu svrstati u skupine.

3.1. Sintaktički kriterij

Levin (1993) dijeli 3024 glagola (i 4186 značenja) engleskoga jezika na temelju 79 alternacija u 48 skupina, od kojih većina ima više podskupina (ukupno 154 podskupine), a neke se podskupine (32) dodatno dijele, čime je dobiveno ukupno 205 podskupina. Razdiobi glagola u semantičke skupine prethodila je analiza glagola koji su bili podvrgnuti sintaktičkim alternacijama te se glagoli koji se mogu preoblikovati na isti način, pri čemu se dobiva gramatična rečenica, smatraju članovima iste skupine. Primjerice, glagoli *break* '(s)lomiti', 'puknuti' i *cut* '(iz/na/od)rezati' s obzirom na naše izvanjezično znanje mogli bi se svrstati u istu skupinu jer oba glagola označuju radnju kojom se razdvaja kakva cjelina. No ti se glagoli, kako pokazuje Levin (1993: 6–7), ne mogu preoblikovati na isti način, stoga ne pripadaju istoj skupini.

Ključno je odrediti zajedničke značenjske komponente glagola u određenoj skupini. Problem je u tome što naizgled zatvorene i jednostavne skupine nisu homogene te je teško odrediti koje su značenjske komponente relevantne. Nepodudarnost između semantike i sintakse, odnosno glagola unutar skupine i njihovih sintaktičkih alternacija može biti posljedica toga da su odabrane pogrešne značenjske komponente na temelju kojih se glagoli razvrstavaju (Levin 1993: 13). Na primjerima glagola kretanja Levin (1993: 15) upozorava na to da najočitija značenjska komponenta ne mora biti semantički determinator sintaktičkoga ponašanja, a za određivanje relevantne značenjske komponente važne su sintaktičke alternacije. Točnije, upozorava na to da više sličnosti imaju glagoli

run i *whistle* u rečenici *The bullet whistled through the window. / The man ran into the room.* nego glagoli *run* i *come* koji pripadaju različitim podskupinama glagola kretanja, dok *whistle* primarno pripada skupini odašiljanja zvuka. Dakle, značenjska komponenta koja se čini ključna za određivanje pripadnosti semantičkoj skupini ne mora biti relevantna za određivanje sintaktičkoga ponašanja (v. Levin i Hovav 2005: 15).⁹ Prigovori su podjeli Beth Levin da semantičke definicije pojedinih razreda ne određuju dovoljno dobro značenja glagola koji čine tu skupinu, da skupine sadržavaju glagole koji se čine da ne pripadaju toj skupini te da je katkad teško uočiti razlike između skupina. Međutim, svaka kategorizacija olakšava organizaciju bilo koje vrste i olakšava ovladavanje novim znanjima te je stoga potrebna. Budući da je razdioba pojmovni konstrukt, a ne činjenica koja pripada empirijskomu svijetu, prigovori i određene nesustavnosti neizbježni su (npr. Dorr 1997, Korhonen i Briscoe 2004).

Dorr (1997) testira hipotezu B. Levin (1993) da je sintaktičko ponašanje glagola određeno njegovim značenjem i da vrijedi za sve jezike. Sama Levin (1993: 10) nije pretpostavila da glagol u svim jezicima ima isti obrazac, osobito kad je riječ o višeznačnim glagolima, ali da do određene mjere slični jezici imaju iste značenjske komponente. Dorr i dr. (1995) pokazali su da, primjerice, kauzativne alternacije, koje su za Levin ključne za svrstavanje glagola u određenu skupinu, u korejskom nisu moguće jer u tom jeziku glagol ne može biti i prijelazan i neprijelazan. No bez obzira na to što sintaktički obrazac i alternacije ne moraju biti isti u svim jezicima, značenjske komponente na temelju kojih se svrstavaju u skupine očekivano se preklapaju među jezicima (Dorr 1997: 294). Dorr je razvila algoritam koji je 1400 glagola koje Levin nije obradila svrstao u semantičke skupine povezavši nepoznati glagol s najbližim sinonimom u WordNetu odnosno glagolom koji je obrađen kod Levin (1993) te su sintaktički podatci obrađenoga glagola pridruženi nepoznatomu glagolu. Ako se novi glagol i njegovi sinonimi izvučeni iz WordNeta ne poklapaju ni s jednim glagolom kod Levin (1993), stvorena je nova semantička skupina. Tako je novih 1400 glagola raspoređeno u 192 postojeće skupine i 26 novih skupina.

Korhonen i Briscoe (2004) stvorili su novih 57 semantičkih skupina te kao posljedicu toga uveli novih 106 alternacija. Njihov prigovor prvoj klasifikaciji (2004: 38) jest u tome što se Levin ondje bavi većinom glagolima čije su dopune imenice ili prijedložni izrazi te navodi premalo primjera.

U prvoj javnosti dostupnoj bazi hrvatskih glagolskih valencija *Croatian Valency Lexicon of Verbs* (CROVALLEX) 1739 glagola izvađenih iz *Hrvatskoga čestotnog rječnika* s frekvencijom većom od 11 podijeljeno je u 72 šire semantičke skupine koje imaju više podskupina, što sveukupno čini 173 skupine (usp. Mikelić Preradović 2008, 2010). Najveća su skupina glagoli komunikacije (24,71 %), kretanja (22,59 %) i mijenjanja posjeda (22,59 %), a potom psihološki (15,80 %) i glagoli koji označuju osobine entiteta

⁹ I prije uspostavljanja valencijskih rječnika (baza) za hrvatski jezik u našoj su se znanosti pojavili radovi o semantičko-sintaktičkim odnosima među glagolima utemeljeni na obradbi jedne značenjske skupine, ali to još nije bilo primijenjeno na hrvatski (usp. Žic Fuchs 1991 za glagole kretanja u engleskom jeziku).

(15,23 %). Razdioba glagola polazi od one u VerbNetu, koja se temelji na semantičko-sintaktičkom opisu i podjeli Beth Levin (1993) te proširenih skupina u Dorr (1997) i Korohnen i Briscoe (2004), što je Mikelić Preradović (2010: 57) dovelo do dvaju zaključaka: dva različita glagola koja pripadaju istoj semantičkoj skupini obično imaju isti valencijski okvir, npr. *Položio je novac u banku. / Uveo je prijatelje u kuću.* (u oba slučaja agens – pacijens – cilj), dočim promjena u glagolskoj valenciji upućuje na moguću promjenu u semantici glagola¹⁰, npr. *Petar je udario dijete.* (agens – pacijens) / *Petar je udario u stup.* (agens – cilj). Autorica zaključuje da je model utemeljen na sintaktičkim alternacijama (u izvorniku rađenih za engleski jezik, npr. Levin 1993) ipak nedostatan da bi se na osnovi sintaktičkoga ponašanja mogao izvesti cjelovit zaključak o semantičkim obilježjima glagola¹¹ te ga u drugoj inačici proširuje s pet semantičkih uloga, tj. aktanata, preuzetih iz teorije funkcijskoga generativnoga opisa (*Functional Generative Description*). Taj postupak objašnjava razlikama između dvaju jezika (engleskoga i hrvatskoga) i razlikom u naravi potvrda (jezikoslovna literatura spram potvrda iz korpusa) (Mikelić Preradović 2010: 58).

3.2. Semantički kriterij

Leksička baza *Hrvatski WordNet* (CroWN) polazi od isključivo semantičkih kriterija. Leksemi su podijeljeni u sinonimne skupove (*synsets*) koji se nalaze u semantičkom odnosu s drugim sinonimnim skupom ili skupovima. Važni su semantički odnosi sinonimije, antonimije, hiperonimije/hiponimije, poddogađaja i kauzativnosti (više u Šojat 2012). Glagoli u *WordNetu*, na koji se *Hrvatski WordNet* (CroWN) oslanja svojom strukturom, podijeljeni su prema Fellbaum (1998) u dvije skupine: glagole stanja (*biti, imati, nalaziti se*) i glagole radnje i zbivanja, koji su podijeljeni u 14 semantičkih polja od kojih su najzastupljeniji glagoli promjene (*otopiti, skratiti, povećati*), glagoli kontakta (*dirati, rezati, pokriti*) i glagoli komunikacije (*zahvaliti, narediti, telefonirati*) (Šojat 2012: 160–161). Šojat (2009: 316) određuje podjelu glagola prema poljima utemeljenima na zajedničkim značenjskim komponentama, od koje se polazi u CroWN-u, boljom za semantičku klasifikaciju glagola od podjele koja polazi od sintaktičkih odrednica glagola. U CroWN-u je, kao što je spomenuto, važan odnos hiponimije koji je temelj strukture glagolskih polja (Šojat 2009: 308), dok taksonomska načela u BGHV-u nemaju veću ulogu, barem u prvoj fazi izradbe.

4. Pristup razdiobi glagola u Bazi hrvatskih glagolskih valencija

U *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* kao polazište za razdiobu uzima se semantički kriterij, odnosno oslanja se na to pokrivaju li glagoli isto semantičko polje. Nazivi pojedinih skupina preuzeti su od Levin (1993), no ne polazi se od sintakse, tj. nisu se u istu skupinu svrstavali glagoli samo prema kriteriju iste mogućnosti alternacije.

¹⁰ Više o odnosu između promjene značenja glagola i promjene valencijskoga obrasca u Mikelić Preradović (2008: 79).

¹¹ „Unfortunately, Levin’s classification does not provide a means for full inference of the verb semantics on the basis of its syntactic behaviour” (Mikelić Preradović 2010: 57).

Budući da većina od 900 odabranih glagola ima više značenja, trebalo je odrediti koje će se značenje uzeti kao polazišno, odnosno na osnovi kojega će glagol pripasti kojoj skupini. Da ta odluka ne bude proizvoljna, pošlo se od prvoga značenja kako je navedeno i opisano u *Školskom rječniku* (2012) i na *Hrvatskom jezičnom portalu* (HJP). U *Uvodu Školskoga rječnika* (2012: XII) navodi se da se obradba natuknica temeljila na *Hrvatskom jezičnom korpusu* (*Hrvatska jezična riznica*)¹² u kojem su se provjeravala značenja i upotreba. Imajući na umu upotrebu, u slučajevima kada su u tim dvama rječnicima različito određena prva značenja, kao što je, primjerice, glagol *odbiti* koji se na HJP-u definira 'udarom odvojiti komad od cjeline, odvaliti', a u *Školskom rječniku* 'ne prihvatiti što', držali smo se definicije iz *Školskoga rječnika*. Problem s primarnim značenjem u hrvatskim jednojezičnicima jest da se u obradbi polazi od različitih kriterija. Pitanje je treba li na prvom mjestu biti starije, izvorno, značenje glagola (kao što je po svoj prilici za glagol *odbiti* u HJP-u) ili ono koje je danas najproširenije. Pitanje je i kako riješiti slučajeve kada metaforičko značenje glagola postaje češće od izvornoga. Primjerice, u obama rječnicima glagol *uložiti* definiran je ovako: 'staviti što u veću cjelinu ili između dijelova čega tako da tijesno pristaje', a na drugom je mjestu u značenju 'investirati', pa je taj glagol raspoređen u skupinu glagola pomicanja i stavljanja. Međutim, govorna praksa upućuje na to, a pretraživanje suvremenih računalnih korpusa potvrđuje da je glagol *uložiti* danas daleko češći u značenju 'investirati', zbog čega bi ga bilo opravdano svrstati u skupinu glagola povezanih s novcem. Naime, ovaj će mrežno pretraživ rječnik težiti tomu da se načela čestotnosti i prototipnosti uzmu u obzir ne samo pri odabiru glagola nego i u poretku njegovih značenja i širini kojom se zahvaćaju neobvezne dopune i dodatci.¹³ To je važno zbog njegove usmjerenosti na neizvorne govornike hrvatskoga. Primjerice, u CROVALLEX-u se za glagol *ići* izdvaja sedam značenja (uz još 42 značenja koja se tiču frazema i čvrstih sveza), od kojih se 'micati se, kretati se naprijed' pojavljuje posljednje, sedmo, iako ono, uz značenja 'prolaziti, protjecati, teći' te 'pohađati', spada u najčešća zastupljena značenja glagola *ići* u nastavi inojezičnoga hrvatskoga (Gulešić-Machata, Čilaš-Mikulić i Udier 2011c: 27).

Obradba glagola u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* upravo se temelji na korpusnim potvrdama iz *Hrvatske jezične riznice* i *Hrvatskoga mrežnog korpusa* (hrWac)¹⁴ koji će omogućiti potpuniji uvid u značenja i upotrebu te će se tako ili potvrditi primarno značenje glagola navedeno u konzultiranim rječnicima ili redefinirati te potencijalno promijeniti skupina kojoj pripada. Nakon obradbe svih predviđenih glagola u BHGV-u i provjere odgovaraju li opisi u rječnicima stanju u korpusu moguće je da se predložiti drukčija raspodjela, pa i poveća broj skupina kako se budu otkrivala ostala značenja glagola.

¹² <http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html>, posjet 20. rujna 2014.

¹³ U izradbi valencijskoga rječnika odnosno priručnika za inojezični hrvatski za određivanje popisa dopuna i dodataka koji ulaze u obradbu pojedinoga glagola Gulešić-Machata, Čilaš-Mikulić i Udier (2011c: 36) upućuju na obvezu uključivanja značenja glagola i semantičke valentnosti.

¹⁴ <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>, posjet 20. rujna 2014.

Broj semantičkih skupina i njihove definicije ovise i o građi, tj. glagolima koji se analiziraju. Pri početnoj razdiobi glagola uzelo se u obzir samo primarno značenje glagola, no pri obradbi se uzimaju u obzir sva značenja te se glagolu određuju sve semantičke skupine kojima pripada. Primjerice, glagol *dobaciti* pripada skupini glagola bacanja (*Iz helikoptera su mu dobacili uže.*), dok njegovo drugo značenje 'reći što kratko i šaljivo ili zajedljivo, uputiti kratku primjedbu' pripada skupini glagola govorenja (*Tu i tamo bi mi dobacio pokoju rečenicu.*). Jaka je semantička veza između obaju značenja koja se odražava i na sintaktičkoj i morfološkoj razini, pa tako imaju isti sintaktički obrazac. Ako glagol svojim značenjima pripada dvjema semantičkim skupinama ili više njih, uz to drugo značenje dodaje se druga semantička skupina. Tako se mogu unutar jedne natuknice vidjeti sve semantičke skupine kojima glagol pripada i sintaktički obrasci povezani sa svakom skupinom te se lako mogu izdvojiti samo oni glagoli i ona značenja koja pripadaju određenoj skupini. Primjerice, u obradbi glagola *osjećati* izdvojena značenja (ima ih sedam) svrstavaju taj glagol u dvije skupine (psihološke glagole i glagole percepcije).

5. Semantičke skupine u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija*

U BHGV-u je 900 glagola razvrstano u 34 skupine. Pojedine su skupine podijeljene na podskupine (ukupno 91). Najzastupljenija je skupina glagola mišljenja i znanja (11,25 %), a skupine s udjelom većim od 5 % jesu: glagoli kretanja (9,8 %), komunikacije (8,24 %), stvaranja i preoblike (7,9 %), pomicanja i stavljanja (7,1 %), psihološki glagoli (6,68 %), somatski (5,79 %), glagoli društvene interakcije (5,46 %), glagoli posjedovanja, uzimanja i davanja, mijenjanja posjednika (5,34 %) i glagoli promjene stanja (5,01 %).

U idućoj su tablici navedene sve semantičke skupine, od većih prema manjima, s brojem članova i udjelom u ukupnom broju (900 glagola).

Tablica 1. *Popis semantičkih skupina i njihova zastupljenost*

Semantička skupina	Broj glagola	Postotak (%)
glagol mišljenja, znanja i učenja	101	11,247
glagol kretanja	88	9,800
glagol komunikacije	74	8,241
glagol stvaranja i preoblike	71	7,906
glagol promicanja i stavljanja	64	7,127
psihološki glagoli	60	6,682
somatski glagoli	52	5,791
glagoli društvene interakcije	49	5,457
glagoli posjedovanja, uzimanja i davanja, mijenjanja posrednika	48	5,345
glagoli promjene stanja	45	5,011
glagoli uklanjanja, razdvajanja i odvajanja	34	3,786
glagoli vladanja, kontrole i utjecaja	23	2,561
glagoli percepcije	17	1,893
glagoli nastojanja i namjere	14	1,559
glagoli odašiljanja (emisije)	13	1,448
glagoli smrti i fizičkih ozljeda	13	1,448
glagoli smještanja u prostor	15	1,670
glagoli konzumiranja	12	1,336
fazni glagoli	11	1,225
glagoli nošenja i slanja	11	1,225
glagoli povezani s novcem	11	1,225
glagoli općenite radnje	10	1,114
glagoli miješanja i spajanja	9	1,002
glagoli čuvanja i držanja	8	0,891
glagoli nastanjivanja i boravljenja	8	0,891
glagoli borbe	7	0,780
glagoli korištenja i crpljenja	6	0,668
glagoli događanja	5	0,557
glagoli žurenja, kašnjenja i otezanja	4	0,445
egzistencijalni glagoli	3	0,334
glagoli odnosa	3	0,334
glagoli stava i uspjeha	3	0,334
vremenski glagoli	2	0,223
glagoli glasanja životinja	1	0,111

Slijede kratke definicije skupina s glagolima predstavnicima. Uz definicije koje su izravno oblikovane prema Levin 1993 navodi se referencija.

Glagoli mišljenja, znanja i učenja obuhvaćaju glagole koji uključuju kognitivnu komponentu i izražavaju mišljenje o čemu, poznavanje čega ili usvajanje informacija. Obuhvaćaju glagole koji se odnose na različita znanja, poput *čitati, računati* i dr., a dijele se na sljedeće podskupine: glagole biranja (*birati, glasati*), glagole izuma (*otkriti, otkrivati*), glagole maštanja (*maštati, zamišljati*), glagole ocjene ili suda (*cijeniti, kritizirati*), glagole pogrešnoga zaključivanja (*pogriješiti*), glagole provjere (*dokazivati, provjeriti*), glagole razumijevanja (*shvatiti, razumjeti*), glagole traženja i nalaženja (*guglati, naći*), glagole usmjeravanja pozornosti (*pokazati*). S druge strane, **psihološki glagoli** izražavaju emocionalno stanje čovjeka (*mrziti, voljeti, žudjeti*).

Glagoli nastojanja i namjere izražavaju svjesnu težnju k ostvarenju čega (*pokušavati, nastojati, težiti*). Ta se težnja ne mora ostvariti, dok se **glagolima stava i uspjeha** naglašava da je cilj postignut (*napredovati, postići, uspjeti*).

Glagoli kretanja izražavaju voljnu (rijetko nevoljnu) promjenu mjesta agensa, a razlikuju se glagoli dolaženja (*doći, doputovati, dovesti, prići* itd.), glagoli odlaženja (*izići, odlaziti, odletjeti, odvesti*), glagoli kretanja prema dolje (*sići, sletjeti, tonuti*), glagoli kretanja prema gore (*penjati se, popeti se*), glagoli kružnoga kretanja (*obići, vrtjeti*), glagoli kretanja po skliskoj površini (*kliziti*), glagoli kretanja s vođenjem koga drugoga (*goniti, izvesti, pratiti, usmjeriti*), glagoli početka kretanja (*potrčati, poći*), glagoli prelaženja s jednoga mjesta na drugo (*prolaziti, proteći, preseliti*), glagoli načina kretanja (*koračati*).

Glagolima pomicanja i stavljanja izražava se promjena mjesta čega, odnosno stavljanje čega na određeno mjesto, a dijele se na glagole bacanja koji izražavaju pokretanje entiteta s pomoću sile agensa koji ne prati kretanje toga entiteta (usp. *Throw Verbs* u Levin 1993: 147) (*baciti, odbaciti*), glagole guranja i navlačenja (*gurati*), glagole oblaganja (*pokriti*), glagole podizanja (*dići, podizati*), glagole premještanja (*micati, pomaknuti*), glagole premještanja tekućine (*točiti*), glagole punjenja (*napuniti, ispuniti*), glagole uzimanja (*prihvatiti*), glagole spuštanja predmeta (*objesiti*).

Glagoli smještanja u prostor izražavaju radnju kojom se određeni entitet smješta u prostor, a može ga pratiti i promjena mjesta agensa, primjerice *parkirati*.

Glagoli nošenja i slanja izražavaju promjenu mjesta čega djelovanjem drugoga entiteta (*donositi, odnijeti, ponijeti, prenijeti, slati*). Levin (1993: 133) razdvaja u podskupine glagole koji izražavaju kretanje predmeta koje ne prati kretanje agensa (*Send Verbs*) i one koji izražavaju usporedno kretanje predmeta i agensa (npr. *Carry, Drive, Bring and Take Verbs*).

Glagoli žurenja, kašnjenja i otezanja opisuju skraćivanje ili produžavanje trajanja kakva događaja (Levin 1993: 271) (*kasniti, požuriti*).

Glagoli komunikacije izražavaju prenošenje kakve informacije i dijele se na tri velike podskupine: 1. glagole govorenja (*govoriti, reći, kazati*), koji se dodatno dijele na podskupine: glagoli davanja informacije (*obavijestiti, savjetovati*), glagoli traženja informacije (*pitati*), glagoli usmjereni na utjecaj (*nagovoriti, obećati*), glagoli imenovanja (*nazvati*), glagoli komunikacije s većim brojem ljudi (*objaviti, proglasiti*), glagoli nejasna govorenja (*mucati*), glagoli netočna, ružna govorenja (*psovati, lagati*), glagoli posebna načina govorenja (*vikati*,

šaptati), glagoli prenošenja poruke medijem (*telefonirati*), glagoli prepričavanja (*ispričati*, *pripovijedati*), glagoli započinjanja komunikacije (*pozdraviti*); 2. glagole neverbalne komunikacije (*mahnuti*); 3. glagole pismene komunikacije (*dopisivati se*).

Glagoli promjene stanja izražavaju promjenu svojstava određenoga entiteta, a dijele se na glagole uništavanja (*razbijati*, *rušiti*), povećanja i razvoja (*razviti*, *širiti*), smanjivanja (*skratiti*, *smanjiti*), unutarnjega kretanja organizma (*cvjetati*, *venuti*, *izrasti*).

Glagoli stvaranja i preoblike opisuju radnju stvaranja čega ili promjene čega, a dijele se na podskupine: bilježenje znakova (*pisati*, *označiti*), gradnje (*graditi*), kuhanja (*kuhati*, *pečiti*), obradbe površine (*kopati*), preoblike (*obraditi*, *popraviti*, *pretvoriti*, *promijeniti*), stvaranja (*izraditi*, *osnovati*, *proizvesti*), stvaranja zvuka, melodije i slike (*lupati*, *svirati*, *crtati*, *slikati*).

Glagoli uklanjanja, razdvajanja i odvajanja izražavaju radnju uklanjanja čega s kojega mjesta ili s drugoga entiteta te rastavljanje integriteta određenoga entiteta. Glagoli te skupine dijele se na glagole brisanja (*brisati*, *obrisati*), čišćenja (*čistiti*, *prati*, *spremati*), odvajanja (*dijeliti*, *izvaditi*, *izvući*), rezanja i bodenja (*bosti*, *sjeći*, *rezati*, *kositi*).

Glagoli miješanja i spajanja izražavaju radnju kojom se dva entiteta potpuno ili djelomično sjedinjuju ili udružuju (*povezati*, *sastaviti*, *spajati*, *skupljati*).

Somatskim glagolima nazvani su glagoli kojima se izražavaju radnje, stanja i zbivanja koja se odnose na ljudsko tijelo, a dijele se na glagole ispuštanja zvukova (*kriknuti*), ispuštanja tvari iz organizma (*pljunuti*), neverbalnoga izražavanja (*nasmiješiti se*, *plakati*), njegovanja i brige o tijelu (*brijati*, *češljati*, *kupati*), odijevanja i razodijevanja (*obučiti*), maskiranja (*oblačiti*), glagole povezane s bolešću i liječenjem (*kašljati*, *prehladiti se*, *liječiti*), povezane s fiziološkim potrebama (*gutati*, *spavati*, *udisati*), glagole tjelesnoga kontakta (*dodirnuti*, *grliti*, *ljubiti*), umora i odmora (*umoriti*, *odmarati se*), glagole unutarnjega stanja organizma (*ostarjeti*, *drhtati*), glagole zauzimanja položaja (*stajati*, *ustati*, *leći*).

Glagoli percepcije izražavaju opažanje određenoga predmeta uz pomoć različitih osjetila – dijele se na glagole gledanja (*gledati*, *opaziti*, *primijetiti*, *vidjeti*) i glagole slušanja (*čuti*, *slušati*).

Glagoli smrti i fizičkih ozljeda izražavaju radnju kojom se komu ili čemu nanosi fizički bol ili smrt, a to su glagoli *mučiti*, *raniti*, *ubiti*, *stradati* i dr.

Glagoli borbe obuhvaćaju glagole koji izražavaju radnju u kojoj tko ili što koga ili što napada, tko se brani i na kraju pobjeđuje ili gubi (*boriti se*, *napadati*, *braniti*, *pobijediti*, *svladati*).

Glagolima konzumiranja izražava se uživanje u jelu (*doručkovati*, *jesti*) i piću (*piti*, *popiti*).

Glagoli korištenja i crpljenja izražavaju radnju kojom se čime koristi u određenu svrhu (*koristiti*, *primijeniti*, *upotrebljavati*).

Glagoli čuvanja i držanja označuju produženi kontakt s određenim entitetom, ali bez promjene posjednika ili mjesta (Levin 1993: 145), a neki su od glagola koji pripadaju toj skupini *čuvati*, *držati*, *zadržavati*.

Glagoli društvene interakcije uključuju odnos s drugim ljudima, odnosno u radnji sudjeluju minimalno dva sudionika i dijele se na sljedeće podskupine: glagole brige i odgoja (*odgajati*), glagole pomaganja (*spasiti, poslužiti, pridonijeti*), glagole prijevare (*izdati, prevariti*), glagole ženidbe (*oženiti, rastati se*).

Glagoli vladanja, kontrole i utjecaja izražavaju svjesno nastojanje subjekta da dobije od objekta reakciju kakvu želi ili što drugo (*izazivati, kontrolirati, narediti, prisiliti, upravljati* i dr.)

Glagoli posjedovanja, uzimanja i davanja, mijenjanja posjednika u radnju uključuju posjedovanje čega materijalnoga i promjene posjednika čega, a dijele se na glagole (privremenoga) mijenjanja posjednika (*iznajmiti, posuditi*), glagole davanja (*častiti, pokloniti*), glagole dobivanja (*nabaviti, naručiti, dobiti*), glagole gubljenja i ostavljanja (*gubiti, ostaviti*), glagole oduzimanja posjedovanoga (*krasti, osvojiti, otet*), glagole posjedovanja (*imati, raspolagati*).

Glagoli povezani s novcem razlikuju se od prethodne skupine glagola samo po tome što je u radnju nužno uključen novac (*platiti, prodavati, zaraditi*), dok u prethodnoj skupini to može i ne mora biti.

Glagoli odašiljanja (emisije) označuju odašiljanje kakve supstancije koja je svojevrsna određenom entitetu, a razlikuju se glagoli odašiljanja (štetnih) tvari (*curiti, kapati*), odašiljanja mirisa (*mirisati*), svjetlosti (*blistati, sjati*), topline (*grijati*), zvuka (*odjekivati, zvoniti*).

Egzistencijalnim glagolima konstatira se postojanje koga ili čega, a to su glagoli *biti, postojati, živjeti*.

Glagoli nastanjivanja i boravljenja jesu glagoli koji izriču ostajanje na jednom mjestu neko vrijeme (*boraviti, čekati, ljetovati, stanovati*).

Fazni glagoli izražavaju različite faze ili razvojne stupnjeve koje radnje, a razlikuju se glagoli započinjanja radnje (*započeti, početi*), glagoli završavanja radnje (*prestajati, zaustaviti*), glagoli trajanja radnje (*trajati*).

Glagoli općenite radnje odnose se na različite radnje, s tim da je u fokusu samo djelovanje, a ne specifičan tip radnje (*baviti se, raditi, vršiti, učiniti*).

Glagoli događanja opisuju pojavu ili postojanje kakva događaja (*dogoditi se, desiti se*).

Glagolima odnosa uspostavlja se odnos između dvaju entiteta (*temeljiti se, ticati se, značiti*).

Vremenski glagoli (*verba meteorologica*) izražavaju različite vremenske događaje (*kišiti, puhati*).

Glagoli glasanja životinja razlikuju se s obzirom na to koja životinja proizvodi zvuk, no svima im je zajednički jednovalentni obrazac. Jedini primjer pronađen u građi jest glagol *lajati*.¹⁵

¹⁵ Ako se pozornije pogleda glagol *lajati*, uočava se da je njegova sintaktička struktura, i kada se zadržavamo samo na osnovnom značenju glasanja, proširenija u odnosu na ostale potencijalne članove skupine (*lajati na*

Važno je naglasiti da Levin (1993) polazi od sintaktičkih kriterija¹⁶, što se vidi i po tome što među semantičkim skupinama izdvaja skupinu glagola s predikatnom dopunom kojoj pripadaju glagoli kojima se opisuje kakvo svojstvo entiteta (1993: 180). Također je razlika u broju i vrsti korpusa zastupljenih glagola tolika da su nepodudaranja očekivana. Pojedine su skupine, koje se nalaze u Levin (1993) kao samostalne, u BHGV-u spojene u jednu, primjerice glagoli bojenja (*Verbs of Coloring*) i glagoli stvaranja slike (*Verbs of Image Impression*) objedinjeni su u podskupini glagola stvaranja i preoblike – glagoli vizualnoga stvaranja. Psihološki glagoli, koje Levin (1993: 188–194) dijeli u četiri podskupine, ovdje se nisu dijelili u podskupine zbog pragmatičnih razloga (mnogo je manje glagola), a toj su skupini pridruženi glagoli žudnje (*Verbs of Desire*) koje Levin (1993: 194) svrstava u posebnu skupinu. Glagole traženja (*Verbs of Searching*) Levin (1993: 1997–200) dijeli na glagole lovljenja (*Hunt Verbs*), traženja (*Search Verbs*), uhođenja (*Stalk Verbs*), istraživanja (*Investigate Verbs*), prekopavanja (*Rummage Verbs*), istjerivanja (*Ferret Verbs*). U BHGV-u zasad postoji samo jedna skupina glagola traženja i nalaženja koja je podskupina glagola mišljenja, znanja i učenja. Razlog je tomu taj što se glagoli koje smo izdvojili u svojoj građi uklapaju u tu skupinu, dok je Levin obuhvatila više glagola engleskoga jezika što ju je vjerojatno potaknulo da ih odvoji u zasebnu skupinu.

6. Zaključak

Pretpostavka da se semantička obilježja jezičnih jedinica, u ovom slučaju glagola, ogledaju u njihovu sintaktičkom ustroju, drugim riječima, da su jezični izrazi koji imaju slična sintaktička svojstva i značenjski bliski, potvrđena je u više istraživanja i za različite jezike. Primjerice, opis valentnosti glagola „emocionalnoga sadržaja” u srpskom jeziku pokazao je podudarnost sintaktičkih svojstava među glagolima koji pripadaju istoj semantičko-leksičkoj skupini (Štrbac 2006: 98) te opravdanost semantičke analize kao polazišta u istraživanju fenomena valentnosti.

U *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* 900 glagola podijeljeno je na 34 skupine na temelju semantičkoga kriterija, odnosno glagoli jedne semantičke skupine pokrivaju isto semantičko polje. Pri razdiobi glagola sintaktički se kriteriji nisu uzimali u obzir jer prvo treba odrediti sintaktičke obrasce za sve glagole da bi se potom sa sigurnošću moglo tvrditi da svi glagoli unutar jedne semantičke skupine podliježu istim sintaktičkim alternacijama. Na kraju istaknimo i praktičnu stranu takva opisa, kako za izvorne govornike (u osvještavanju jezičnoga znanja i provjeri što jest normativno prihvatljivo)

koga/što). Kada se pak osnovno značenje konceptualno prenese u područje glagola govorenja poprimajući obilježen negativni ton ('mnogo govoriti'), valencijski su obrasci još brojniji i redom slijede valencijske obrasce drugih sličnih glagola, npr. *vikati*, *psovati*, čak i *govoriti* (npr. *lajati na nekoga*, *lajati za nekim*, *lajati o nekome*, *lajati nešto nekome*, *lajati protiv nekoga*, *lajati bezobrazne riječi* itd.).

¹⁶ U BHGV-u postoje fazni glagoli, što bi se moglo shvatiti sintaktičkim kriterijem, no u tu su skupinu uvršteni svi glagoli koji označuju početak, trajanje ili završetak radnje, čak i kad ne zahtijevaju sve iste dopune koje zahtijevaju fazni glagoli u užem smislu, tj. suznačni glagoli (npr. *trajati* i *završiti* nemaju infinitivnu dopunu).

tako i za neizvorne govornike hrvatskoga kojima je takav opis preduvjet stvaranja smislenih i točnih rečenica, odnosno komunikacijske kompetencije na stranom jeziku.

Promjene u valentnosti i značenju koje s vremenom zahvaćaju jedan dio glagola, pogotovo kad je taj proces obostran, važno je sustavno pratiti i opisivati (Samardžija 1994: 53), što je cilj BHGV-a, CROVALLEX-a i ostalih sličnih valencijskih baza/rječnika.

Dugoročni je cilj ovoga istraživanja raščlambom i usporedbom sintaktičkih obilježja pojedinačnih glagola unutar jedne značenjske skupine vidjeti može li se svakoj od njih odrediti prototipni sintaktički obrazac, odnosno utvrditi koja su sintaktička obilježja zajednička kojim glagolima unutar semantičke skupine te skupinama međusobno. Tek će se tada sigurno moći potvrditi ili opovrgnuti hipoteza da neizvorni govornik, znajući sintaktički obrazac prototipnih glagola, može predvidjeti sintaktički obrazac drugih glagola koji su im slični po značenju, tj. koji pripadaju istoj semantičkoj skupini, kao i to koje se semantičke skupine sintaktički ponašaju na isti ili sličan način.

Literatura

Vrela

- Čilaš-Mikulić, Marica i dr. (2006a) *Hrvatski za početnike 1: Udžbenik hrvatskog kao drugog i stranog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Čilaš-Mikulić, Marica i dr. (2006b) *Hrvatski za početnike 1, Vježbenica i gramatički pregled*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier (2008) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za više početnike A2-B1*, FF press, Zagreb.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier (2009) *Razgovarajte s nama! Vježbenica, gramatika i fonetika hrvatskog jezika za više početnike*, FF press, Zagreb.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier (2011a) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj B1-B2*, FF press, Zagreb.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier (2011b) *Razgovarajte s nama! Vježbenica, gramatika i fonetika hrvatskog jezika za niži srednji stupanj B1-B*, FF press, Zagreb.
- Gulešić Machata, Milvia, Ana Grgić, Iva Nazalević Čučević (2013) *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*, FF press i Vijeće Europe, Zagreb.
- Moguš, Milan, Maja Bratanić, Marko Tadić (1999) *Hrvatski čestotni rječnik*, Zavod za lingvistiku i Školska knjiga, Zagreb.

Referentna literatura

- Birtić, Matea, Siniša Runjaić (2015) „Ustroj Baze hrvatskih glagolskih valencija” *Zbornik radova šestoga slavističkog kongresa* (u tisku).

- Birtić, Matea, Bruno Nahod (2015) „An outline of the online valency dictionary of Croatian verbs”, *Research of Verbal Valency in Slavic Languages in the Past and Present = Výzkum slovesné valence ve slovanských zemích včera a dnes* (u tisku).
- Birtić, Matea i dr. (2012) *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školska knjiga.
- Bošnjak Botica, Tomislava (2011) *Kategorija glagolske vrste u hrvatskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Brač, Ivana, Sanja Drljača Magić (2014) „The role of verb valency in Croatian and Russian learning at B1 level”, *Linguistic, Culture and Identity in Foreign Language Education*, ur. Azamat Akbarov, Sarajevo, 979–989.
- Brač, Ivana, Ivana Matas Ivanković (2015) „Психологические глаголы в хорватском и русском языках”, *Research of Verbal Valency in Slavic Languages in the Past and Present = Výzkum slovesné valence ve slovanských zemích včera a dnes* (u tisku).
- Dorr, Bonnie J. i dr. (1995) *Development of Interlingual Lexical Conceptual Structures with Syntactic Markers for Machine Translation*. Computer science technical report series, University of Maryland.
- Dorr, Bonnie J. (1997) „Large-Scale Dictionary Construction for Foreign Language Tutoring and Interlingual Machine Translation”, *Machine Translation*, 12(4), 271–325.
- Fellbaum, Christiane (1998) „A Semantic Network of English Verbs”. *WordNet: an electronic lexical database*, ur. Christiane Fellbaum, Cambridge – London, The MIT Press, 69–104.
- Filipović, Rudolf (ur.) (1993) *Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola, Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV*, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.
- Gulešić-Machata, Milvia, Marica Čilaš-Mikulić i Sanda Lucija Udier (2011c) „Glagolske valencije i inojezični hrvatski”, *Lahor*, 11, 23–38.
- Korhonen, Anna, Ted Briscoe (2004) „Extended Lexical-Semantic Classification of English Verbs”, *Proceedings of HLT/NAACL'04 Workshop on Computational Lexical Semantics*. Boston, MA, 38–45.
- Levin, Beth (1993) *English Verb Classes and Alternations*. The Univeristy of Chicago Press, Chicago – London.
- Levin, Beth, Malka Rappaport Hovav (2005) *Argument Realization. Research Surveys in Linguistics*, Cambridge University Press.
- Mikelić Preradović, Nives (2008) *Pristupi izradi strojnog tezaurusa za hrvatski jezik*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Mikelić Preradović, Nives (2010) „Semantic classification of verbs in CROVALLEX”, *Recent Advances in Computer Engineering and Applications* 1, 53–59.

- Samardžija, Marko (1986) *Valentnost glagola u suvremenom hrvatskom književnom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Samardžija, Marko (1988) „Razdioba glagola po valentnosti”, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 23: 35–46.
- Samardžija, Marko (1993) „Gramatika zavisnosti i teorija valentnosti”, *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika, sv. IV, Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola*, ur. Rudolf Filipović, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1–14.
- Samardžija, Marko (1994) „Valentnost i semantičke mijene hrvatskih glagola”, *Fluminensia* 6, 1–2, 49–53.
- Schumacher, Helmut, Jacqueline Kubczak, Renate Schmidt, Vera de Ruiter (2004) *VALBU – Valenzwerterbuch deutscher Verben*, Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Šojat, Krešimir (2008) *Sintaktički i semantički opis glagolskih valencija u hrvatskom*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šojat, Krešimir (2009) Morfosintaktički razredi dopuna u Hrvatskom WordNetu. *Suvremena lingvistika* 2 (2009), 68; 305–338.
- Šojat, Krešimir (2012) „Struktura glagolskog dijela Hrvatskog WordNeta”, *Filologija*, 59, 153–172.
- Štrbac, Gordana (2006) „O valentnosti glagola emocionalnog sadržaja u srpskom jeziku”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 49/2, 2006, 73–102.
- Tadić, Marko (1999) „Hrvatski čestotni rječnik”. Prezentacija održana u Ljubljani 27. 10. 1999.
- Tuđman Vuković, Nina (2010) *Glagoli govorenja: kognitivni modeli i jezična uporaba. Sintaktičko-semantička studija*. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Žic Fuchs, Milena (1991) *Znanje o jeziku i znanje o svijetu: Semantička analiza glagola kretanja u engleskom jeziku*, Filozofski fakultet, Zagreb.

SUMMARY

Ivana Brač, Tomislava Bošnjak Botica

SEMANTIC CLASSIFICATION OF VERBS IN *THE CROATIAN VERB VALENCY DATABASE*

In this paper the justification for the use of semantic classification as a starting point in the syntactic description of verbs is discussed. Some authors use syntactic criteria as the basis of their classification of verbs into semantic groups (e.g. Levin 1993, Dorr 1997, Korhonen and Briscoe 2004, Mikelić Preradović 2010), emphasizing the strong relationship between the verbs' semantic features and their syntactic structure. They determine whether the verbs belong to the same semantic group by using various syntactic alternations. However, some linguists consider that the application of exclusively semantic criteria and the analysis of semantic relationships between verbs belonging to the same semantic field is a more justified approach (e.g. Fellbaum 1998, Šojat 2012).

In the *Croatian Verb Valency Database* (Birtić and Nahod 2015; Birtić and Runjaić 2015), verb descriptions were created by classifying the verbs into semantic groups based on the aforementioned correlation between the two levels and the assumption that the non-native speakers of Croatian can predict syntactic patterns for most verbs within the semantic group if they know the syntactic patterns of the prototypical verbs within the same semantic group. On the basis of the criteria of frequency and occurrence of verbs in handbooks relevant for learning Croatian as a foreign language, 900 verbs that are necessary to master the Croatian language at B1 level have been selected. These verbs were divided into semantic groups according to the first meaning cited in the dictionaries, but for some verbs the criterion according to which verbs are put into a certain semantic group based on the first meaning has been brought into question. More precisely, it is not clear whether the lexicographers selected the oldest or the most common meaning as the first meaning listed for a particular verb. However, the first meaning was used only for the basic division into 34 semantic groups, because most of the verbs are polysemous and belong to other groups as well. Consequently, the introduction of new semantic groups is inevitable.

The long-term goal of this research is to define prototypical syntactic patterns for each semantic group, i.e. to find common syntactic patterns within a semantic group.

Key words: *verbs; semantic classification; valency database; syntactic pattern; Croatian language; language level B1*